

קול צופיד

מִרְנֵי הָרֶאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הֶרֶב מִרְדְּכִי אֱלִיהוֹ זְצוּק"ל

יֵצֵא - תִּשְׁס"ג - מֵאֵת מִרְנֵי הָרֶאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מִרְדְּכִי אֱלִיהוֹ זְצוּק"ל

הַשִּׁיעוּר לְעִלּוֹי נִשְׁמָת :

מִרְנֵי הָרֶאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מִרְדְּכִי אֱלִיהוֹ זְצוּק"ל

פֶּרֶשֶׁת הַשְּׁבֹוע : יֵצֵא

הַשִּׁיעוּר נִמְסַר ע"י הֶרֶב מִרְדְּכִי אֱלִיהוֹ זְצוּק"ל, בִּשְׁנַת תִּשְׁס"ג.
בְּעִנֵּין אֶרֶץ וְדֶרֶךְ אֶרֶץ

דֶּרֶךְ אֶרֶץ וּמוֹסָר בַּהּבֹּלֶת מִסַּע בַּחֲרִית

הַשִּׁבְתָּ נִקְרָא בַּפֶּרֶשֶׁת הַשְּׁבֹוע מִידוֹת וְדֶרֶךְ אֶרֶץ כִּי־צֵד יִתְנַהֵג הָאָדָם עִם חֲבֵרוֹ בְּשַׁעַת מְרִיבָה וּמְדוֹן, וְדֹבְרִים אֵלֶּה בַּבְּחִינָה מוֹרָה דֶּרֶךְ לְתַקּוּפָה זֶה שְׁבָה הַחֲלוּ הַבְּחִירוֹת בְּמִדְיָנָה וְשֶׁהָיָה קֶשֶׁה בְּיוֹתֵר לַעֲם יִשְׂרָאֵל בְּגַלּל הַפִּילּוּגִים וְהַקְרָעִים שֶׁמִּסַּע זֶה גּוֹרֵם בָּעַם. הֵנָּה, מִן הָרָאוּי הִיָּה שָׂאֵדָם שְׂרוּצָה לִשְׁכָנֵעַ קָהֵל לְבַחֲרוֹ עֲבוּרִי, שִׁיאֲמַר כִּמָּה שְׁהוּא טוֹב וּמָה שֶׁעָשָׂה וּפִעֵל בְּעֵבֶר, וְשִׁפְנוּ לַפְעוּל בְּעֵתִיד, וְתוֹ לֹא; וְגַם דֶּרֶךְ זֶה אֵינָה מוֹמַלְצָת שֶׁכֵּן רִיחַ גָּאוֹה וְהִיָּירוֹת יֵשׁ בָּהּ, אֵךְ זֶה הָרַע בְּמִיעוּטוֹ. וְלַעֲזֵרְנוּ, לֹא דִי שֶׁלֹּא נִקְטִים בְּדֶרֶךְ הַנִּיִּל אֲלֵא שְׁצוּעִידִים בְּדֶרֶךְ שֶׁל גִּינוּיִים חֲרִיפִים עַל אַחֲרִים וְחִיפּוֹשׁ כָּל דֶּרֶךְ אִפְשָׁרִית לְהַתְּכַבֵּד בְּקִלּוֹנָם. לְהֵלֵךְ נִלְמַד כִּי־צֵד הַקִּבְיָה כִּבְיֹכֹל נוֹהֵג בְּשַׁעַת מְרִיבָה וְכַעַס, וְגַם נִלְמַד אִיךְ יַעֲקֹב אֲבִינוּ נוֹהֵג עִם חוֹתָנוּ (לְבָן) בְּשַׁעַת כַּעַס, וּמֵהֶם נִקַּח מוֹסָר וְנִתֵּן אֶל לְבָנוּ לְהִלָּכָה לַמַּעֲשֵׂה.

יֵצֵא יַעֲקֹב

כְּתוּב בַּפֶּרֶשָׁה (כ"ח י') "וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חֶרְנָה. וַיִּפְגַּע בְּמָקוֹם וַיִּלֵּךְ שָׁם כִּי בָּא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּקָּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׁם מִרְאֲשֵׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בְּמָקוֹם הַהוּא". וְכֹתֵב רִשְׁיִי, וַיֵּלֶךְ: "וַיֵּצֵא יַעֲקֹב - עַל יְדֵי שְׁבַשְׁבִּיל שְׂרָעוֹת בְּנוֹת כְּנָעַן בְּעִנְיַן יִצְחָק אֲבִיו הֵלֵךְ עָשׂוּ אֵל יִשְׁמַעֲאֵל, הַפְּסִיק הָעֵנִין בַּפֶּרֶשָׁה שֶׁל יַעֲקֹב וְכֹתִיב (לְעִיל ו) וִירָא עָשׂוּ כִי בֶרֶךְ גּוֹי, וּמִשְׁגִּמָּר חֹזֵר לְעֵנִין הָרֶאשׁוֹן. וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע - לֹא הִיָּה צָרִיךְ לְכַתּוֹב אֲלֵא וַיֵּלֶךְ יַעֲקֹב חֶרְנָה, וְלִמָּה הַזְכִּיר יִצְאִיתוֹ, אֲלֵא מִגִּיד שִׁיִּצְאִית צָדִיק מִן הַמָּקוֹם עוֹשֶׂה רוֹשֵׁם, שְׁבַזְמָן שֶׁהַצָּדִיק בְּעִיר הוּא הוֹדָה הוּא זִיוָה הוּא הִדְרָה, יָצָא מִשָּׁם פְּנֵה הוֹדָה פְּנֵה זִיוָה פְּנֵה הִדְרָה וְכֵן (רוֹת א ז) וְתִצָּא מִן הַמָּקוֹם, הָאֲמוֹר בְּנַעֲמֵי וְרוֹת. וַיֵּלֶךְ חֶרְנָה - יָצָא לִלְכַּת לַחֲרוֹן. וַיִּפְגַּע בְּמָקוֹם - לֹא הַזְכִּיר הַכְּתוּב בְּאִיזָה מָקוֹם אֲלֵא בְּמָקוֹם הַנִּזְכָּר בְּמָקוֹם אַחֵר, הוּא הֶרֶב הַמּוֹרִיָּה שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (לְעִיל כֵּב ד) וִירָא אֶת הַמָּקוֹם מִרְחוֹק. וַיִּפְגַּע - כִּמוֹ (וְהוֹשַׁע טז ז) וּפָגַע בִּירְחוֹ, (שֵׁם יט יא) וּפָגַע בְּדִבְשָׁת.

וּרְבוּתֵינוּ פִּירְשׁוּ לִשּׁוֹן תְּפִלָּה כִּמוֹ (יִרְמִיָּה ז טז) וְאֵל תִּפְגַּע בִּי, וְלִמְדֵנוּ שֶׁתִּקַּן תְּפִלַּת עֲרִבִית. וְשֶׁנָּה הַכְּתוּב לֹא כָּתַב וַיִּתְפַּלֵּל, לְלַמֶּד שֶׁקִּפְצָה לוֹ הָאֶרֶץ, כִּמוֹ שֶׁמְפֹרָשׁ בַּפֶּרֶךְ גִּיד הַנֶּשֶׁה (חֻלּוֹן צא ב). כִּי בָּא הַשֶּׁמֶשׁ - הִיָּה לוֹ לְכַתּוֹב וִיבֹא הַשֶּׁמֶשׁ - כִּי בָּא הַשֶּׁמֶשׁ, מִשְׁמַע שֶׁשִּׁקְעָה לוֹ חֲמָה פְּתָאוֹם שֶׁלֹּא בְּעוֹנָתָה כְּדִי שִׁילִין שֵׁם. וְשֵׁם מִרְאֲשׁוֹתָיו - עֲשָׂאן כְּמִין מִרְזָב סָבִיב לְרִאשׁוֹ שֶׁהִיָּה יִרָא מִפְּנֵי חֵיווֹת רַעוֹת. הַתְּחִלָּה מְרִיבּוֹת זֶה עִם זֶה, זֹאת אוֹמֶרֶת עָלֵי יִנִּיחַ צָדִיק אֶת רִאשׁוֹ, וְזֹאת אוֹמֶרֶת עָלֵי יִנִּיחַ, מִיד עֲשָׂאן הַקִּבְיָה אֲבָן אַחֲתָה, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר (פְּסוֹק יח) וַיִּקַּח אֶת הָאֲבָן אֲשֶׁר שֵׁם מִרְאֲשׁוֹתָיו. וַיִּשְׁכַּב בְּמָקוֹם הַהוּא - לִשּׁוֹן מִיעוּט בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שָׁכַב, אֲבָל אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנִים שֶׁשֶּׁמֶשׁ בְּבֵית עֵבֶר לֹא שָׁכַב בְּלִילָה, שֶׁהִיָּה עוֹסֵק בְּתוֹרָה עַכ"ל שֶׁל רִשְׁיִי.

לֹא לִגְנוּת וְלֹא לְהַתְּכַבֵּד בְּקִלּוֹן הַשֵּׁנִי

הֵנָּה מְדַבְּרִים אֵלּוּ לְלַמֶּדֵנוּ כִּי־צֵד נִהַג הַקִּבְיָה עִם הָאֲבָנִים בְּשַׁעַת שְׂרָבוֹ בִּינְיָה שֶׁכָּל אַחַת רַצְתָּה שִׁינִיחַ עָלֶיהָ הַצָּדִיק אֶת רִאשׁוֹ. נוֹהֵג שְׁבַעוֹלָם שְׁבַעוֹת שְׂאֵדָם נִמְצָא בְּכַעַס וּמְרִיבָה עִם חֲבֵרוֹ, אוֹ שְׁנֵי יִלְדִים רְבִים זֶה עִם זֶה, נִפְרָדִים וּמוֹתָרְחָקִים הָאֶחָד מֵהַשֵּׁנִי. אֲלֵא שֶׁהַקִּבְיָה לֹא עָשָׂה כֵן, אֲלֵא בְּשַׁעַת שֶׁהָיָה הָאֲבָנִים רַבּוֹת זֶה עִם זֶה חִיבֵר בִּינְיָחָן וְעֲשָׂאן לֵאחֲתָה, וְזֶה שֶׁכֵּן הַשְּׁלוֹם וְהַשְּׁקֵט בִּינְיָהם. בְּתַקּוּפָתָנוּ צָרִיכִים לְלַמּוֹד וּלְקַחַת מוֹסָר כָּל הַמוֹעֲמָדִים וְהַמְתַּמּוֹדִידִים בְּמִסַּע הַבְּחִירוֹת, שֶׁהַדֶּרֶךְ הַיְּחִידָה וְהָאֲמִיתִית שֶׁתּוֹבִיל לְנִצְחוֹן אֲמִיתִי נֶגֶד כָּל שׁוֹנְאִינוּ וְאוֹיְבֵינוּ, וְשֶׁתִּבְיָא בְּסוּפּוֹ שֶׁל דְּבַר הַחֲשֵׁת הַגְּאוּלָּה, הִיָּה בְּאַחֲדוֹת גְּמוּרָה שִׁתְּאֲחָדוֹ וְיִתְלַכְדוּ כָּל עִם יִשְׂרָאֵל תַּחַת כְּנָפֵי הַשְּׁכִינָה, וְזֶה יִתְקַיֵּם ה' יִלְחֹם לָכֶם וְאִתְּם תַּחֲרִישׁוּן. עַל כָּל פְּנִים, צָרִיכִים לְהוֹצִיא חוֹקָה שֶׁל בְּחִירוֹת, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּתְמַוָּד צָרִיךְ לִידַע אֶת הַצִּיּוּר עַל פְּעִלּוֹ הַטּוֹבִים לְשַׁעֲבֵר וְלַעֲתִיד, וְשֶׁלֹּא יִזְכֹּר כָּלֵל אֶת מַעֲשֵׂי הַמְתַּמּוֹדִידִים הָאֲחֵרִים לְטוֹב וּלְמוֹטָב. וְיִדּוּעַ שְׁדֶּרֶךְ אַחֲרָת גּוֹרֶרֶת עִמָּה עוֹוֹן אַחֲרֵי עוֹוֹן, שֶׁכֵּן כִּשְׁהָאֶחָד מִסַּפֵּר רַעָה שֶׁל חֲבֵרוֹ, יֵשׁ בְּסִיפּוֹרָו בְּדֶרֶךְ כָּלֵל תּוֹסַפֵּת שְׁקָרִים וּרְכִילוּיוֹת, וְהַשֵּׁנִי יִגִּיב בְּאוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ וְכֵן עַל זֶה הַדֶּרֶךְ עַד אֵין סוּף. דֶּרֶךְ זֶה הִיָּה דֶּרֶךְ קֶשֶׁה בְּיוֹתֵר לַעֲם יִשְׂרָאֵל, וְצָרִיכִים לְהַתְּרַחֵק מִמֶּנָּה וּלְהַזְהֵר מִמֶּנָּה מֵאֵד מֵאֵד, וְעַת הַבְּחִירוֹת לֹא נוֹתֵן שׁוּם הִיתָר לַעֲשׂוֹת עֲבִירוֹת.

פּוֹטֵר מִים רֵאשִׁית מְדוֹן

הַגַּמ' דִּימִתָּה אֶת עֲנִיִּין הַמְּרִיבָה וְהַמְּדוֹן לַפְּתַח יִצְאִית מִים בַּחֲבִית אוֹ מַצִּירוֹת מִים, שֶׁכָּל עוֹד הֵם סְתוּמִים אֵין הַמִּים זּוֹרְמִים, אֲבָל כִּיוֹן שֶׁנִּפְתַּח וְהַתְּרַחֵב הַפְּתַח הַמִּים זּוֹרְמִים לֹא שׁוּם הַבְּחִנָּה וְלֹא שׁוּם מַעֲצוֹר. וַיֵּלֶךְ הַגַּמְרָא (סְנֵהֲדִין ז' ע"א): "פּוֹטֵר מִים רֵאשִׁית מְדוֹן, מֵאִי דְרִשִּׁי בֵּיהּ? וְכוּ' אֲמַר רַב הוֹנָא הָאִי תִּגְרָא דְּמִיָּא לְצִיּוֹרָא דְּבִידְקָא דְּמִיָּא, כִּיוֹן דְּרוּחוֹ - רוּחוֹ". וּפְרַשְׁיִי שֵׁם, וַיֵּלֶךְ: "לְצִיּוֹרָא דְּבִידְקָא - כִּשְׁהַנְהַר גְּדֵל פְּעֻמִּים שֶׁהוּא יוֹצֵא לְשִׁדּוֹת שֶׁעַל אֲגַפּוֹ כַּעֲנִין נִיגְרִים וְצִיּוֹרוֹת קִטְנִים, וְאֵם אֵינוֹ סוֹתָמוֹ מִיד, הוֹלֵךְ וּמְרַחֵב וְשׁוֹב אֵינוֹ יֹכֹל לְסוֹתָמוֹ, וְהֵיָּינוּ דְּקָאֲמַר קְרָא פּוֹטֵר מִים רֵאשִׁית מְדוֹן, כְּלוּמַר רֵאשִׁית מְדוֹן וּמְרִיבָה דּוּמָה לְפּוֹטֵר מִים, פּוֹטֵר - פּוֹתַח, כִּמוֹ פּוֹטֵר רַחֵם", (שְׁמוֹת יג). מְדַבְּרִים אֵלּוּ יֵשׁ לְלַמּוֹד כִּמָּה צָרִיכִים לְהַזְהֵר מִמְּרִיבּוֹת שְׁבַסוּפּוֹ שֶׁל דְּבַר יִכּוּלִים לְגַדּוֹל לְמַמְדִּים מְסוּכָּנִים שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְעוֹצֵרָם שׁוֹב.

כַּעַס וּמְרִיבּוֹתָיו שֶׁל יַעֲקֹב אֲבִינוּ

הַמְּדַרְשׁ אוֹמֵר שִׁישׁ לְלַמּוֹד מִיַּעֲקֹב אֲבִינוּ כִּי־צֵד יֵשׁ לְהַתְּנַהֵג בְּשַׁעַת מְרִיבָה. הֵנָּה יַעֲקֹב אֲבִינוּ כַּעַס עַל לְבָן עַל כָּל מָה שֶׁעוֹלָל לוֹ בְּמִשְׁךְ עֶשְׂרִים שָׁנָה. הַהֲגִיוֹן אוֹמֵר שֶׁכַּעַס שֶׁהַצֵּטֵר עֶשְׂרִים שָׁנָה הִיָּה צָרִיךְ לְהַתְּפָרֵץ בְּצוּרָה נוֹרָאָה, אֲלֵא שֶׁלֹּא כֵן הִיָּה, אֲלֵא הַכַּעַס שֶׁל יַעֲקֹב אֲבִינוּ הִיָּה בְּדַבְּרֵי הַכְּנַעָה וּפִיוֹסִים שֶׁפִּיִּס יַעֲקֹב אֶת חֲמִיו. וַיֵּלֶךְ הַמְּדַרְשׁ (ב"ר פְּרָשָׁה עַד אוֹת י): "וַיִּחַר לְיַעֲקֹב וַיִּרְבַּ בְּלָבָן, רַבִּי עֲזַרְיָה בִּשְׁם ר' חֲגִי וְר' יִצְחָק בֶּר מְרוֹן וְתִנִּי לֵה בִּשְׁם ר' חֲנִינָא בֶר יִצְחָק, קִפְדוֹתָן שֶׁל אֲבוֹת וְלֹא עֲנוּוֹתוֹתָן שֶׁל בָּנִים, קִפְדוֹתָן שֶׁל אֲבוֹת מְנִיין, וַיִּחַר לְיַעֲקֹב וַיִּרְבַּ בְּלָבָן, וַיַּעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלָבָן מָה פָּשַׁעִי וְמָה חֲטָאִיתִי כִי דִלְקַת. דָּא אֶת סָבוֹר שְׁמָא מְכּוֹת אוֹ פְּצָעִים יֵהִיוּ שֵׁם אֲלֵא דְּבִרֵי פִיוֹסִים יַעֲקֹב מִפִּיִּס אֶת חֲמִיו, כִּי מִשְׁשֶׁת אֶת כָּל כְּלִי מָה מִצָּאָת מְכָל כְּלִי בֵּיתָךְ, אִיר

קול צופיך

מנחם הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ויצא - תשס"ג - מאת מנחם הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

אלא טועה, ודברי התורה הם עדות קיימת לעולם ועד שהארץ היא ירושה לנו בלבד מאבות אבותינו (עיין אור החיים הקדוש על פסוק י"ג).

ואנכי לא ידעתי

עוד כותבת התורה: "וַיִּיָּקֶץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֹן יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי. וַיֵּיכָא וַיֹּאמֶר מֶה נֹכָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים לְקַיִם וְזֶה שְׁעַר הַשָּׁמַיִם". וצריך להבין איך אומר יעקב אבינו שלא ידע על הקדושה שבמקום הזה והלוא הסיבה שחזר לשם ונשכב שם לישון היתה משום שראה שעבר על מקום שהתפללו שם אבותיו? (עיין על פסוק י"ז רש"י ומקורו ממסכת חולין דף צא ע"א וע"ב), אלא הביאור הוא שבאמת ידע שיש שמה קדושה שהרי אבותיו בחרו במקום זה כדי להתפלל עליו, אבל הוא עדיין לא ידע עד כמה עוצם גדולתו מעלתו וחשיבותו של מקום זה, ועל זה אמר אנוכי לא ידעתי.

שנת לומדי תורה היא מצוה

פעם הזמינו אותי לחנוכה פנימייה בשיבה מסויימת, והיה בין הקהל אדם עשיר גדול ונדיב שעזר להם לבנות את הבניין. והנה, אני שומע מאחוריי שאחד המוזמנים לועג לאותו עשיר איך השתכנע לתת את כספו לבניית פנימייה שאינו אלא מקום שינה, היה מן הראוי שיתן את כספו לשיבה או לבית כנסת שיש שם קדושה. כשעמדתי לדבר שבחתי את מקום שינת לומדי התורה ביותר, והבאתי סמך לדבר מפרשתינו, שכן חז"ל אומרים על מה שהתורה אומרת וישכב במקום ההוא, ללמדך שעד עתה לא שכב לישון, אלא למד י"ד שנה בשיבה בבית שם ועבר ורק היה מנמנם בשיבה או בעמידה. ולפי זה צריכים להבין מדוע דוקא במקום הזה ובזמן הזה בא הקב"ה לצער אותו ולקצר את היום כדי שישן יעקב? אלא מכאן אנו למדים שהקב"ה רצה להתפיס את ההבטחה הגדולה שלו ליעקב במצוה חשובה, כדי שתתקיים, ומכאן ששינה לתלמידי חכמים ולומדי תורה היא מצוה גדולה, ואשריהם שזכו לתרום למקום כזה, כי אחרי שינה קמים בבוקר כגיבורים "ויהא הוא מעורר השחר".

בשעת אחדות אין שום קנאה

רש"י כותב על הפסוק ויקח את האבן, שמכאן למדים שהקב"ה איחד את שנים עשר האבנים שהכין יעקב מראשותיו ועשאן אחת. וצריך להבין, מה תועלת יש בדבר זה להרגיע את המריבה, והלוא עדיין יש מריבה באבן עצמה, שכאשר הניח את ראשו לצד זה, הצד השני שהראש לא מונח עליו יכול לצעוק עלי יניח? אלא מכאן רואים שבשעה שהניצים באחדות, שככה המריבה וכל צד שמח בשמחתו של חברו, ואין יותר מריבה ביניהם. אבל כל עוד הם מופרדים האחד מחברו, שולטת בהם קנאה, ואין שמחה ואין שלום (עיין רש"י על פסוק י"א).

חבור עצבים אפרים

כתוב בהושע (ד' י"ז) "חֲבֹר עֲצָבִים אֶפְרַיִם הִנֵּחַ לוֹ". ורש"י כותב (שם י"ב ב') וז"ל: "עתה יאשמו - הוא הדבר אשר יערוף מזבחותם ישחית לשון וערפו שם (דברים כא) וערפתו (שמו"ג) ישבור צוארם. ד"א לפי מדרש אגדה גדול השלום שאפי' ישראל עבדו עכו"ם ושלום ביניהם אין השטן מקטרג ביניהם

סימון בנוהג שבעולם חתן שהוא דר אצל חמיו אפשר לו שלא ליהנות אפילו כלי אחד אפילו סכין אחד ברם הכא "מששת את כל כלי" אפילו מחט אפילו צינור לא מצאתי". והנה דבר גדול לימד אותנו יעקב אבינו, שבשעת כעס אדם צריך לשבור את רוחו ולפייס את חברו ועל ידי כך לא ייגרר למה שאמרו חז"ל על הפסוק והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך ש-כל הכועס כאילו עובד ע"ז.

כעסו של הקב"ה

חז"ל אומרים שבשעה שכעס הקב"ה על עם ישראל, שמחו האומות על כך שמחה גדולה, והתקבצו לשמוע כיצד שהקב"ה שופך על עמו אש וגפרית. וכשבאו כולם שמעו רק דברים רכים ויפים, דברי פיוסים. וזוהי וצריכים לדבוק במידותיו של הקב"ה וללכת בדרכיו תמיד לטוב לנו כל הימים. וכן כתוב במיכה (פסוקים ב - ו מפרק ו) "שמעו הרים את ריב ה' וכו' כי ריב לה' עם עמו ועם ישראל יתוכח". ומה כתוב אחרי כך? "עמי מה עשיתי לך וכו' עמי זכור נא מה יעץ בלך" וכו'.

חכם עיניו בראשו

יש פתגם שאומר שבשעה שאדם בא להתקוטט עם חברו, מייד ישים לנגד עיניו כיצד הוא חוזר להתפייס עמו ומשלים עמו לאחר מכן, ודברים קשים שאמר בשעת כעס נחרטו בלב השומע, ואז יזהר שבעתיים שלא להסחף בשעת הכעס ושלא לומר דברים חריפים נגד חברו. וזאת, משום שהוא מייד שוקל וחושב שאם יאמר על חברו דבר גנאי חמור ומשפיל, איך יצטרך לתרץ את עצמו בשעה שיבאו להתפייס, והרי חברו יאמר לו למה אמרת נגדי דברים כל כך חמורים, סימן שכך אתה חושב עלי בלבך והדברים יצאו בשעת מריבה - ואז לא ידע מה לענות לו ואיך לשכנע אותו שלא אמר כן אלא מתוך כעס ולא משום שכך חשב עליו בלב. ואם יעשה כן, וישמור פיו ולשונו, אזי יהיה רגוע ושלם, וגם שעת מריבה לא תאייס על בריאותו השלמה ורוגע נפשו.

לך ולזרעך דוקא

בהבטחת הקב"ה ליעקב אבינו שיתן לו את הארץ התורה כותבת: "וַיִּחַלֶּם וְהָיָה סֵלֶם מִצֵּב אֶרְצָה וְרָאִשׁוּ מִיַּעַץ הַשָּׁמַיְמָה וְהָיָה מִלְּאֲכִי אֶל-לְקִים עֲלֵימ וְיִרְדִּים בּוֹ. וְהָיָה ה' נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי ה' אֶל-לְקִי אֲבִרְהָם אֲבִיךָ וְאֶל-לְקִי יִצְחָק אֲבִיךָ אֲשֶׁר אֶתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לָן אֶתְּנֶנָּה וְלִזְרַעְךָ. וְהָיָה זֶרְעֶךָ כַּעֲפֹר הָאָרֶץ וְכִרְצֶתָ יָמָה וְקִדְמָה וְצָפֹנָה וְנִגְבָּה וְנִבְרַכְּךָ בְּכָל מִשְׁפָּחַת הָאֲדָמָה וּבְזָרְעֶךָ. וְהָיָה אֲנֹכִי עִמָּךְ וְשִׁמְרַתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ". ולכאורה צריך להבין האם כל מה שיעקב אבינו קיבל בארץ הוא המקום שהוא שוכב עליו, שזה למרבה שתי אמות על ארבע אמות? אלא שהקב"ה קיפל את הארץ כולה מתחתיו, ולמה עשה כן? כדי שתהא נוחה להכבש כאילו שכובש מקום שהוא שוכב עליו (עיין רש"י שם על פסוק י"ג מפרק כ"ח). ועוד אומר לו הקב"ה ומדגיש לו "לך ולזרעך", וזה בא לאפוקי שדוקא זרעו יירש את הארץ ולא עשו, וכל שכן שאין לישמעאל שום חלק בירושת הארץ. מכאן שכל מי שחושב שמגיע לישמעאל ולו פיסת קרקע קטנה בארץ ישראל, אינו

קול צופיך

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

וִיצָא - תַּשְׁס"ג - מֵאֵת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

שמעון בן יוחי: מלמד שעשאן כקליות. וכו'. מאי עבוד? אזול לגבי ברתיה דנבוכדנצר, אחאב אמר לה כה אמר ה' השמיעי אל צדקיה. וצדקיה אמר כה אמר ה' השמיעי אל אחאב. אזלה ואמרה ליה לאבוב. אמר לה אלהיהם של אלו שונא זימה הוא, כי אתו לגבך שדרינהו לגבאי. כי אתו לגבה שדרתנהו לגבי אבוב. אמר להו מאן אמר לכו? - אמרו, הקדוש ברוך הוא. והא חנניה מישאל ועזריה שאלתינהו ואמרו לי אסור. אמרו ליה אנן נמי נביאי כוותייהו, לדידהו - לא אמר להו, לדידן - אמר לן. אמר להו אנא בעינא דאיבדקינכו כי היכי דבדקתינהו לחנניה מישאל ועזריה.

אמרו ליה אינון תלתא הוו, ואנן תרין. אמר להו בחרו לכו מאן דבעיתו בהדיכו. אמרו יהושע כהן גדול. סברי, לייתי יהושע דנפיש זכותיה, ומגנא עלן. אחתיהו, שדינהו. אינהו איקלו, יהושע כהן גדול איחורכי מאניה, שנאמר ויראני את יהושע הכהן הגדול עמד לפני מלאך ה' וגו', וכתוב ויאמר ה' אל השטן יגער ה' בך וגו'. אמר ליה ידענא דצדיקא את, אלא מאי טעמא אהניא בך פורתא נורא (ידעתי שאתה צדיק, מדוע נחרכו קצה בגדיך?) חנניה מישאל ועזריה לא אהניא בהו כלל - אמר ליה אינהו תלתא הוו, ואנא חד. - אמר ליה: והא אברהם יחיד הוה - התם לא הוו רשעים בהדי, ולא אתיהיב רשותא לנורא, הכא הוו רשעים בהדי - ואתיהיב רשותא לנורא. היינו דאמרי אינשי: תרי אודי יבישי וחד רטיבא - אוקדן יבישי לרטיבא.

מאי טעמא איענש? אמר רב פפא שהיו בניו נושאים נשים שאינן הגונות לכהונה, ולא מיחה בהן. שנאמר ויהושע היה לבש בגדים צואים, וכי דרכו של יהושע ללבוש בגדים צואים? אלא, מלמד שהיו בניו נושאים נשים שאינן הגונות לכהונה, ולא מיחה בהן. מדברי הגמ' הזו הוכחתי כמה חמורה ההתבוללות ונשואין עם נכריות, וכי משום כך נענש יהושע הכהן הגדול, ואצלם דבר זה הותר להם, ולא רק נעשה להם כהיתר גם מתפארים בזה. ואמרתי, שני נביאי שקר אלו, אחד רפורמי ואחד קונסרבטיבי (היה שם אחד מרבני הרפורמים שעקב אחרי בכל מקום שדרשתי בקבלת שבת וביום שבת בכמה מקומות לפני קריאת ס"ת ואחריה, וכן בסעודת שבת בבוקר ובמנחה וכן בסעודה שלישית, כל הזמן היה אחרי, ורק כאן במוצאי שבת אמר לי, כל מקום שדרשת "נהנית", אבל עתה שדיברתי נגד הרפורמים והקונסרבטיבים, לא היה בסדר. עניתי לו: אם רפורמי או קונסרבטיבי נפגע, זו היתה מטרתי).

חינוך הבנים מקטנות

כמו כן, צריך אדם לחנך את בניו מקטנות ומינקות ולא יאמר קטנים הם, אלא מיד כשמתחילים לדבר יש ללמדם לומר 'תורה צויה לנו משה מורשה קהלת יעקב, או 'שמע ישראל' וכד', אבל לא יהיה פתי וילמד אותם מה שכתוב בספרות המודרנית שצריך ללמד אותם לומר 'אבא בא - אמא באה - לחם - וכד', אלא ילמד אותם מיד לומר דברי קדושה. ולא יאמר שבלי זה לא יתפתחו, וכי אנחנו לא התפתחנו, וכי דורות קודמים לא התפתחו? אלא כך יש לעשות ועל ידי זה יראה אדם את בניו הולכים בדרך התורה.

שנאמר חבור עצבים אפרים הנח לו (לעיל ד) ושנוי המחלוקת שנאמר חלק לבם עתה יאשמו יש פתחון פה לשטן לקטרג". הנה בתקופה זו שהיא תקופת הבחירות צריכים הם לקחת את הדברים אל לבם ולהקשיב האחד לשני, וזה דבר חשוב ביותר, שכן תקופה זו היא תקופה של דין, וכי לדין אנו צריכים? וכי למחלוקת אנו צריכים? ועל כן צריכים להזהר ביותר שלא לדבר בגנות השני, ושלא להתכבד בקלון חברו.

מעשה בעקילס הגר

כשהקיץ יעקב משנתו התפלל לה' ואמר: "וַיֵּדֶר יַעֲקֹב נֶדָר לֵאמֹר אִם יִהְיֶה אֵל-לִקְיָם עִמָּדִי וְשָׁמְרָנִי בְּדַרְכֵּי הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנִי הוֹלֵךְ וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וְיִגְדֵּל לְלִבִּי". המדרש מביא על זה מעשה בעקילס הגר שהתאונן על כך שכל שכרו של גר הוא לחם ושמלה, והרי הוא עשיר ביותר, והוכיחו לו מבקשתו של יעקב אבינו את מעלת הדברים. וז"ל: (בר"ר פרשה ע אות ה) "עקילס הגר נכנס אצל ר"א אמר לו הרי כל שבחו של גר שנאמר (דברים י) ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה, אמר לו וכי קלה היא בעיניך דבר שנתחבט עליו אותו זקן שנאמר ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש ובא זה והושיטו לו בקנה.

נ"א עקילס הגר בא ושאל את ר"א אמר לו הרי חיבה שחיבב הקב"ה את הגר דכתיב ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה "כמה טווסין אית לי כמה פוסייני אית לי אפילו על עבדי לא משגיחין" נזף ביה. אמרו לו תלמידיו רבי דבר שנתחבט עליו אותו זקן את מושיטו לזה בקנה. אזל לגבי רבי יהושע התחיל מפייסו בדברים, לחם, זו תורה דכתיב (משלי ט) לכו לחמו בלחמי, שמלה, זו טלית, זכה אדם לתורה זכה לטלית, ולא עוד אלא שהן משיאין את בנותיהם לכהונה והיו בניהם כהנים גדולים ומעלים עולות על גבי המזבח, ד"א לחם זה לחם הפנים, ושמלה, אלו בגדי כהונה, הרי במקדש, אבל בגבולים לחם זה חלה, ושמלה זו ראשית הגז, אמרו אלולי אריכות פנים שהאריך ר' יהושע עם עקילס היה חוזר לסורו וקרא עליו (משלי טו) טוב ארך אפים מגבור".

מגרות לכהונה

וצריך להבין את דברי המדרש, מה מצא עקילס בדברי רבי יהושע להתפייס שמשום כך לא חזר לסורו, והלוא לא אמר לו אלא חשיבות שבבית המקדש, ומה לו ולזה? אלא הביאור הוא שאמר לו שמעלתם של גרים היא שמזמן שמסתפחים תחת כנפי השכינה הם יכולים להגיע אפילו לכהונה ולעבודת בית המקדש. והטעם, שהרי אם יתחתן עם בת ישראל, ותוולד להם בת, תוכל להתחתן עם כהן ויהיה זרעו בכהונה, ויוכלו לשמש בעבודת בית המקדש כמו כל הכהנים ויכול להגיע להיות כהן גדול, ומזה נתיישבה דעתו. ועי' התפלל יעקב אבינו ע"ה "ונתן לי לחם - לחמה של תורה, ובגד - הכוונה בנים יראי שמים.

אסון ההתבוללות

פעם הוזמנתי במקום שישבו שם רפורמים וקונסרבטיבים. הבאתי את דברי הגמרא בסנהדרין (צ"ג ע"א), וז"ל: "יולקח מהם קללה לכל גלות יהודה אשר בבבל לאמר ישימך ה' כצדקיהו וכאחאב אשר קלם מלך בבל באש, אשר שרפם לא נאמר, אלא אשר קלם. אמר רבי יוחנן משום רבי

קול צופיך

מנחם הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ויצא - תשס"ג - מאת מנחם הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

אסור לצאת מארץ ישראל לחוזה לארץ לעולם, אלא ללמוד תורה או לישא אשה או להציל מן העכו"ם ויחזור לארץ, וכן יוצא הוא לסחורה, אבל לשכון בחוזה לארץ אסור אלא אם כן חזק שם הרעב וכו' (הלכה י'). גדולי החכמים היו מנשקין על תחומי ארץ ישראל ומנשקין אבניה ומתגלגלין על עפרה, וכן הוא אומר כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו (הלכה י"א). אמרו חכמים כל השוכן בארץ ישראל עונותיו מחולין, שנאמר וכל יאמר שכן חליתי העם היושב בה נשוא עון, אפילו הלך בה ארבע אמות זוכה לחיי העולם הבא, וכן הקבור בה נתכפר לו, וכאילו המקום שהוא בו מזבח כפרה וכו' גדולי החכמים היו מוליכים מתייהם לשם, צא ולמד מיעקב אבינו ויוסף הצדיק (הלכה י"ב). לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה עכו"ם ואל ידור בחוזה לארץ ואפילו בעיר שרובה ישראל, שכל היוצא לחוזה לארץ כאילו עובד עבודה זרה וכו'. מכאן ילמד האדם כמה גדולה חשיבותה של ארץ ישראל.

יציאת יעקב מהארץ היתה לשם מצוה

נשאלת השאלה איך הותר ליעקב אבינו לצאת מבאר שבע לחרן, והלא אסור לצאת לחוץ לארץ, אדרבה בני חוץ לארץ הם שצריכים לבוא לארץ ולא לחיפז? אלא הביאור הוא על פי מה שכותב רש"י שיצא לשם מצוה שרעות בנות כנען בעיני יצחק אביו, על כן יצא לחפש לו אשה בבית לבן כמצות אביו ואמו, ובאופן זה אין איסור לצאת לחוץ לארץ. ובאמת פחד יעקב אבינו שמא לחטא ייחשב לו, ופחד שעשוי קיים כבוד אב ואם, וכן מצוות ישיבה באר"י, וע"ז אומר לו הקב"ה אל תירא ואל תפחד כי אתה יוצא לשם מצוה.

נוסע בערב שבת כיצד ינהג

כתוב בשו"ע (סי' רמ"ט) שבע"ש צריך להזהר שלא ללכת במקום שיקשה עליו להכנס לעיר השניה, אבל העולה לארץ ישראל מותר לו. ואין הולכים יותר מג' פרסאות עד שיגיע לביתו. ואומר הב"ח: שכל איסור זה הוא דוקא בזמנם, אבל היום שיש עגלות וסוסים (ובימינו כבר יש רכבים ומוניות), השיעור שמותר להגיע לשם לפני שבת הוא עד זמן שיכין הסעודה במקום ההוא. אבל הולך בעגלה וכו', נהגו להקל והנח להם מוטב שיהיו שוגגים ולא מזידים.

הנוסע בע"ש יקדים לצאת

אדם שרוצה למשל להגיע בע"ש לירושלים, אך ישנו פקק תנועה ארוך, ונכנסה שבת, יכול להניח את רכבו בצד, ולא יטלטל מאומה וילך ברגל לירושלים כיון שיש לו כדי הילוך 2000 אמה. אך לא יאמר כיון שאני כבר נוסע, אני אמשיך.

יש מתושבי חו"ל שבאים להתארח בארץ ונוהגים כמנהג ר"ת, היינו שהשקיעה היא שעה וחומש אחר השקיעה שאנו רואים, ונוסעים בשבת, אך יש להזהר בדבר כי זה טעות, שסברת ר"ת לוקחים לחומרא ולא להקל.

וכל אדם שנוסע ברכבו בע"ש ונוסע לעיר אחרת צריך לחשב את שיעור הנסיעה אם יגיע קודם השבת וכן לחשב שאם יתעכב בשל פקקי תנועה או גשם וכדו' כי ישנם הרבה עיכובים בדרך. ובפרט שהשטן ייעשה כל מיני עיכובים להחטיא את האדם.

כל מה שעשיתם לצורך עצמכם הוא

הגמ' אומרת (ע"ז ב' ע"א): "דרש ר' חנינא בר פפא, ואיתימא ר' שמלאי, לעתיד לבא מביא הקדוש ברוך הוא ס"ת ומניחו בחיקו ואומר למי שעסק בה יבא ויטול שכרו. מיד מתקבצין ובאין עובדי כוכבים בערבוביא, שנאמר כל הגוים נקבצו יחדו. אמר להם הקדוש ברוך הוא אל תכנסו לפני בערבוביא, אלא תכנס כל אומה ואומה. יבאו אומות העולם ויאמרו להקב"ה שרוצים שכר שסייעו לעם ישראל. אמר להם הקב"ה שהכל לטובתכם. נכנסה לפניו מלכות רומי תחלה וכו' אמר להם הקב"ה במאי עסקתם, אומרים לפניו רבש"ע, הרבה שווקים תקננו, הרבה מרחצאות עשינו, הרבה כסף וזהב הרבינו, וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה.

אמר להם הקב"ה שוטים שבעולם, כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם, תקנתם שווקים וכו', מרחצאות - לעדן בהן עצמכם, כסף וזהב שלי הוא וכו' כלום יש בכם מגיד זאת? יצאת מלכות רומי, ונכנסה מלכות פרס אחריה. אמר להם הקב"ה במאי עסקתם, אומרים לפניו רבש"ע, הרבה גשרים גשרנו, הרבה כרכים כבשנו, הרבה מלחמות עשינו, וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה. אמר להם הקב"ה כל מה שעשיתם - לצורך עצמכם עשיתם, תקנתם גשרים ליטול מהם מכס, כרכים - לעשות בהם אנגריא, מלחמות אני עשיתי וכו' כלום יש בכם מגיד זאת? וכן לכל אומה ואומה. מכאן יש ללמוד את מעלתם וחשיבותם של ישראל, ועד כמה צריכים להתחזק במצוות ביותר כדי לעמוד באותו יום הדין הגדול והנורא שלא תכנסו בושה, כי אין הקב"ה מסגיר עלינו אלא על מעשים טובים שיש בנו.

נדודי שינה של צדיק

יעקב אבינו אומר ללבן בשעת תוכחה "הייתי ביום אֶכְלֵי חֶרֶב וְקָרַח בְּלִילָה וְתָדַד שְׁנָתִי מֵעֵינַי". וצריך להבין במה מוכיח יעקב אבינו את לבן, הלוא הוא יכול לומר לו שאם לא ישן בלילה היה צריך ללכת לרופא לקבל תרופות נגד נדודי שינה! אלא אומרים חז"ל (ילקוט שמעוני ויצא רמז קל) "הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה ותדד שנתי מעיני מה היה אומר, רבי יהושע בן לוי אמר ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים מה טעם שנא' לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל ישראל סבא, רבי שמואל בר נחמן אמר כל ספר תהלים מה טעם שנא' ואתה קדוש יושב תהלות ישראל ישראל סבא". שמא תאמר שאין קוראים תהלים בלילה, לא קשיא, איסור זה חל מאז שחיבר דוד המלך את התהלים ולא מקודם לכן. מכאן יש ללמוד שאין לאדם לבטל את זמנו לריק, אלא ינצל כל דקה ללימוד תורה, ויושב בטל כישן דמי, וכשיעקב אבינו לא ישן, אמר תהלים שלא להיות כישן.

אין לצאת מארץ ישראל

הרמב"ם מפליג מאוד בשבחה של מצות יישוב ארץ ישראל, וז"ל (הל' מלכים פ"ה ה"ח): "מותר לחזור לארץ מצרים לסחורה ולפרקמטיא, ולכבוש ארצות אחרות, ואין אסור אלא להשתקע שם וכו' ויראה לי שאם כבש ארץ מצרים מלך ישראל על פי בית דין, שהיא מותרת, ולא הזהירה אלא לשוב לה יחידים, או לשכון בה והיא ביד עכו"ם מפני שמעשיה מקולקלין יותר מכל הארצות, שנאמר כמעשה ארץ מצרים (הלכה ט').

קול צופיך

מנחם הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ויצא - תשס"ג - מאת מנחם הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

בעיקר ביום חול אדם שקשה לו לאכול ישקול את הלחם לדעת כמות הכזית.
מעיקר הדין אין בהלכה התייחסות למשקל אלא לנפח, כביצה, כזית, רביעית וכו'. אך כיום הדבר קשה מאד למדידה.
הרמב"ם הפך את המידה למשקל, והבא"ח כתב את שיעור ה'דרהם' (כל דרהם = 3 גרם ושליש). ובזה עשו עמנו חסד גדול כי מי יכול היום לשער לפי נפח?

ישיבה באר"י – דאורייתא או דרבנן?

ישנה מחלוקת האם ישיבה באר"י בזמן הזה דאורייתא או דרבנן (עיין כה"ח סי' רמ"ח סי"ק מ"ה).
דעת הרמב"ן: כל רגע שיושבים באר"י מקיימים מצוות עשה.

תענית על הגשמים

בשו"ע (בסי' תקע"ה) כתוב סדר התעניות שמתעניין בארץ ישראל על הגשמים. "הגיע ז' במרחשוון ולא ירדו גשמים מתחילין תלמידי חכמים בלבד להתענות, והתעניות הם תענית יחיד. הגיע ליל ר"ח כסלו ולא ירדו גשמים בי"ד גוזרין שלושה תעניות על הציבור שני וחמישי ושני, וכל העם נכנסים לבתי כנסיות ומתפללים וזועקים ומתחננים כדרך שעושים בכל תעניות. עברו אלו ולא נענו

וכו' י"א: צריך שירדו גשמים בשיעור טפח בעפר, ובעבודה ג' טפחים. ואם התחילו לצום וירדו גשמים אחר חצות ישרומו אותו היום, ואם התחילו לצום וירדו קודם חצות לא ישרמו, אלא יאכלו וישתו ויעשו יו"ט... ויאמרו הלל הגדול וכו' (הרב 'ארץ החיים' סיטחון כתב, שלא נהגנו לצום צומות אלו אלא רק מרבים בתפילות ותחנונים).

קדושת הכותל המערבי

ההולך לכותל המערבי ולא מרגיש קדושה במקום שהשכינה לא זזה משם, הוא צריך לעשות לעצמו חשבון הנפש. ואשרינו שזכינו לגור בירושלים.
מעיקר הדין, הבא לירושלים העתיקה ויורד לכותל ורואה את כיפת הזהב צריך לקרוע ולומר "בית קודשינו" וכו' (עיין בשו"ע סי' תקס"א ולחוננים עליו).

ישנם שלוקחים חתיכת אבן מהכותל או עפר לסגולה וצריכים להזהר שלא לעבור על איסור לא תעשון כן וכו'. ויש שנוהרים אף לא להכניס פתק בין האבנים.

נישוק בנו בבית הכנסת

אנו רגילים שהבן מנשק ידי אביו, ואביו מברכו אחרי עליה לס"ת. י"א: שאסור לעשות כן בבית כנסת. אבל נהגו להקל בזה, כגון לאחר עליה לס"ת הבן מנשק את אביו ואביו מברכו, וכן להיפך. ויש שנוהגים להתנשק בפנים במקום שנהגו, נהגו. אך אם שואלים לכתחילה האם לעשות כן – אסור.

הכנות לשבת – ביום שישי בבוקר

וכותב הרב בא"ח (בספרו 'בניהו'): והיה ביום השישי והכיני את אשר יביאו – נראה לי לפרש כל והיה הוא לשון שמחה ידוע מנהגו שלעולם כל דבר שנעשה בשמחה עושים אותו לאלתר וימהרו בעשייתו. ועל כן, אדם עושה מלאכה לכבוד שבת קדש יעשה זאת בשמחה ובמהירות.

הוספה מחול על הקודש

ועוד מפרש על הפסוק "שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שינה" – צריך אדם ביום שישי לקום באשמורת הבקר לעסוק בצרכי שבת, כדי שיגמור כל צרכיו ומלאכתו מבעוד יום ולא יתאחר עד שחשכה, אלא יקבל שבת מבעוד יום להוסיף מחול על הקדש. ואומר, אלו אותם שקמים באשמורת ומשכימים ביום שישי, ועם כל זה הם מאחרים בשבת שלא יגמרו עסקיהם עד שחשכה, לשוא היתה השכמתם וזהו 'שוא לכם משכימי קום', יען כי אתם גם עתה מאחרי שבת, שאין

צריך להזהר שלא להכשיל אחרים

אם נוסע לשבת לעיר אחרת ומזמין מונית כשעה וחצי לפני שבת, יש לקחת בחשבון שהנהג צריך לחזור בחזרה לביתו, ואם לא עושה כן הרי שמכשיל את הנהג בחילול שבת. ולא רק בנסיעה מחוץ לעיר הדברים אמורים, אלא אפילו אם נוסע במונית בתוך העיר לשכונה קצת מרוחקת סמוך מאוד לשבת יש לחשוש שמא נהג המונית יחזור לביתו בשבת, ויש להזהר בזה מאוד ולהתחשב בנהגי המונית שלא להכשילם כלל ועיקר.

הכנסת אורחים של החפץ חיים

טוב שהמארח או המארחת ישאלו את אורחיהם מהם הדברים שהם אוהבים לאכול, ויכינו להם אוכל כפי זה.
כתוב "צדיק אוכל לשובע נפשו" – כפי רצונו של האורח.

מסופר על החפץ חיים שהזמין לביתו אורח שהגיע לבית הכנסת. בדרכם לבית, שואל אותו החפץ חיים: כיצד הגעת לכאן? והוא מספר לו את כל מסעו, והבין החפץ חיים שלא אכל כל היום. התחיל החפץ חיים לקדש מיד ללא אמירת "שלוש עליכם" ולאחר מנה ראשונה החל החפץ חיים לומר "שלוש עליכם". אמר אותו אורח איזה מנהג הוא זה הרי נוהגים לומר "שלוש עליכם" קודם הקידוש ויאשת חילו ואתקינו סעודתא. וחשב האורח שהוא כל השנים לא נהג כדן.

בשבת אחרת התארח אותו אדם אצל הגאון ר' חיים עוזר זצ"ל, ושם התחילו לומר "שלוש עליכם" בשירה וזמרה. אמר האורח הרי קודם מתחילים לאכול שכך ראיתי אצל החפץ חיים. אמר לו ר' חיים עוזר אתה טועה לא יתכן.

הלך ר' חיים עוזר ושאלו לפשר הדבר? ענה לו החפץ חיים: המלאכים יכולים לחכות, אבל האורח מסכן היה רעב וע"כ מיהרתי לקדש שהאורח יאכל מיד.

זהירות מריבית

לעיתים אדם הולך לאכול אצל חברו סעודה, וחברו אומר לו לפעם אחרת אני מזמין אותך לאכול אצלי, או שאדם מזמין את חברו למסעדה, וחברו אומר לו: למחרת אני מזמין אותך. יש להזהר בזה כיון שאולי בפעם השניה יאכלו גרם אחד או פרוטה אחת יותר וזה ריבית אם אמר לו אני מזמין כמו שאתה הזמנת אותי.

מעיקר הדין אשה שמבקשת משכנתה ירק כגון תפוז"א היא צריכה לשקול אותה, ולכשתחזיר צריכה להחזיר בדיוק כמשקלו של הראשון כדי שלא יהא ריבית.

אך כיון שלא מקפידים בזה ניתן להחזיר לפי הערך (עיין לבא"ח בדיני ריבית ש"ש פרשיות ואתחנן עקב).

הזכרת משקל או מעות בשבת

אדם שמבקש איזה דבר מחברו בשבת לא יזכיר משקל או מעות. כגון שלא יאמר תן לי ק"ג סוכר, אלא יאמר חבילת סוכר.
אבל אם בליל פסח שחל בשבת קשה לו לאכול את המצה יכול לשקול שיעור כזית במשקל ידני, ולא בחשמלי או המופעל על יד סוללה.
וכן אם לא שקל בערב פסח את המרור או שהמרור מזיק לו, יכול לשקול בשבת כני"ל (עיין שו"ע סי' ש"ו סעי' ז').

אכילה בשיעור כזית

לכתחילה לא יאכל פרי שלם כברייתו כגון: ענב עם חרצו, צימוק בלי חרצו, גרגיר של רימון וכדו', פחות מ"כזית" שלא להכנס לספק ברכה אחרונה. כי יש אומרים שמברכים ברכה אחרונה על פרי שלם אף שלא אכל "כזית", כגון אם אכל פלח תפוח. ולהלכה צריך לאכול פחות מפלח שלם או כזית.

אך לאכול גרגיר חומס על ידי שמחתכו ואוכל חתיכה, חתיכה – יכול, וכן בוטנים בלי קליפה ניתן לאכול אחד אחד (עיין שו"ע סי' ר"י סעי' א').

קול צופיך

מִרְנָה הַרְשֵׁנָה לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מִרְדְּכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

וִיצָא - תַּשְׁס"ג - מֵאֵת מִרְנָה הַרְשֵׁנָה לְצִיּוֹן הַרְה"ג מִרְדְּכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

גומרים עסקיכם עד החשכה, קבלו השבת מבעוד יום תוספת מחול על הקדש.

ועוד יש חיסרון באלה, הם אוכלים לחם העצבים כי בעודם עייפים ויגעיים ממלאכתם נכנסים לסעודת לחם שבת. ולפעמים תחטפכם שינה בתוך הסעודה ולא יתענגו על השירים ולא יטעמו טעם חשיבות האוכל (עיין בספרו 'החיים והשלוש' ואוצרות חיים חלק א' עמוד קס"ז).

"לכבוד שבת קדש"

ואומר הרב: טוב שאדם יאמר קודם כל הכנה לשבת "לכבוד שבת קדש" בשמחה. ואז מטילין לתוך תבשילו תבלין ששמו שבת (עיין שם).

זהירות ממחלוקת בע"ש

וכתוב: שהיו שני אנשים כל ערב שבת מתקוטטים ובא רבי מאיר והפריד ביניהם.

"עלות המנחה בע"ש הוא עת מסוכן למחלוקת בין איש ואשתו למשרתים והסיטרא אחרא מרבה לחרור ריב, והאיש הירא יכוף את יצרו ויזהר בהקפדה, אלא יבקש שלום וירבה שלום בין באשתו ובין בבניו ובין בעבדיו" (עיין בא"ח שם).

ולא לחינם אמרה הגמרא שבע"ש אומר הבעל "עשרתם עירבתם הדליקו את הנר" – צריך למימרניהו בניחותא. אמר רב אשי: "אנא לא שמעתי להאי מילתא ואמרין בניחותא" (עיין שבת ל"ד ע"א).

ויהי רצון שנוכח לראות פני משיח צדקנו ואז נתחייב בתרו"מ מדאורייתא, יראו עינינו וישמח ליבנו במהרה בימינו אמן.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

www.harav.org

